

Državni svetnik
Bojan Borovnik

Številka: 600-01-1/2023/1
Mislinja, 13. 3. 2023

2

Gospod
Marko Lotrič
Predsednik
Državnega sveta Republike Slovenije

ZADEVA: Pobuda glede zagotovitve nemotenega financiranja programa Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O)

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20 in 67/22) predlagam, da se na Vlado Republike Slovenije naslovi naslednja

p o b u d a:

V državni proračun naj se uvrsti program Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O) kot javnoveljavni program ter s tem zagotovi potrebna sredstva za njegovo nemoteno in neprekinjeno izvajanje. Če to ni možno, naj se zagotovi sredstva državnega proračuna za izvajanje programa PUM-O vsaj za čas prehajanja iz stare v novo finančno perspektivo, ko se izteče financiranje v okviru pretekle finančne perspektive in hkrati še ni zagotovljeno financiranje programa iz sredstev Evropskega socialnega sklada v okviru nove finančne perspektive.

Obrazložitev:

Program Projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O), ki je nastal na Andragoškem centru Slovenije, je program neformalnega izobraževanja za opolnomočenje ranljive skupine mlajših odraslih od 15. do dopolnjenega 26. leta. Gre za mlade, ki so zgodaj izstopili iz šolskega sistema oz. niso pridobili izobrazbe, so brezposelni ali se soočajo s težavami pri šolanju in iskanju zaposlitve, pogosto niso registrirani v nobeni uradni evidenci. Temeljni namen programa je ohranjati in razvijati potencial ranljivih mlajših odraslih za uspešno vključevanje v izobraževanje za pridobitev izobrazbe, razvijanje poklicne identitete in tako uspešno vključevanje na trg dela in uspešno socialno integracijo

Prvotni program PUM je po pilotni fazi (1994 do 1996) s sklepom ministra za vzgojo in izobraževanje leta 1999 postal javno veljavni program. Ob nastanku je bil financiran s

sredstvi državnega proračuna. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo (leta 2007/08) se je program začel financirati iz Evropskega socialnega sklada. Ob vsakokratnem prehodu iz ene finančne perspektive v drugo nastaja večmesečna finančna vrzel. Da bi ohranili njegovo delovanje, je bil umeščen v shemo Aktivne politike zaposlovanja in prešel pod okrilje takratnega Ministrstva za delo, družine in socialne zadeve ter Centralne službe Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje. Skladno s tem je bil program PUM opuščen, na njegovi podlagi pa se je skladno z njegovo umestitvijo in dopolnitvami oblikoval sedanji program PUM-O.

Udeleženci programa PUM-O prihajajo predvsem iz nepriviligiranega in marginaliziranega okolja, za katerega so značilne različne težave in ekonomsko-socialne stiske. Spopadajo se s težavami v odraščanju, duševnem zdravju (samopoškodovanje, poskusi samomorov, anksiozne motnje, depresija), z osebnimi stiskami, odvisnostmi itd. Pogosteje od nacionalnega povprečja so žrtve psihičnega, fizičnega, spolnega in drugega nasilja. Pretekli dve leti pandemije sta njihov položaj še dodatno poslabšali.

Veliko mladih se v program PUM-O vključi takoj, ko zapustijo oz. izpadejo iz sistema formalnega šolanja. Nekateri so istočasno vključeni v redno šolanje in program, kar pripomore, da presežejo krizo, ki bi jih sicer porinila v položaj opustitve šolanja. Program mladim zagotavlja drugo, včasih zadnjo priložnost, za pridobivanje izobrazbe in kompetenc, ki jih potrebujejo za aktivno vključevanje v družbo, kakovostno življenje in delo. Za marsikoga je kot drugi dom, za nekatere pa celo prvi.

Program deluje več kot 20 let in vsa leta prepričljivo izkazuje visoko uspešnost. Kakovost programa potrjuje tudi prestižno priznanje Prvak socialne politike, ki ga je leta 2007 podelil Evropski odbor regij, ki deluje pod okriljem Evropske komisije. Večkrat je prejel tudi različna druga evropska priznanja za najboljši projekt dela z izključenimi mladimi. Prav tako so bili izvajalci vabljeni, da ga predstavijo strokovni in politični javnosti kot primer dobre prakse. Med drugim je bil predstavljen na neformalnem srečanju Odbora za zaposlovanje (EMCO) v času prvega predsedovanja Republike Slovenije Svetu EU, v različnih državah (Luxemburg, Belgija, Italija), pa tudi mladinskim delavcem, raziskovalcem in strokovnjakom iz drugih držav (npr. Hrvaška, Srbija, Črna gora, Japonska). Nazadnje, 24. 2. 2023 si je program ogledal tudi evropski komisar za delovna mesta in socialne zadeve Nicolas Schmit, ki je poudaril, da bi želel program kot primer dobre prakse uveljaviti tudi v drugih EU državah, saj je v celotni Evropi več kot tri milijone mladih izključenih oz. v t.i. skupini NEET (Neither in employment, education or training).

Kljub temu, da je program vsa leta prepoznan kot dober, saj podobnih programov v Sloveniji ni, še do danes ni ustrezne rešitve za njegovo nemoteno financiranje in s tem izvajanje. Vse opravljene zunanje evalvacije pooblaščenih strokovnih inštitucij ugotavljajo, da je uspešnost udeležencev pri doseganju ciljev programa vsaj 75 %, v pogledu osebnostnih sprememb pa več kot 90%, saj udeleženci napredujejo tako na izobraževalnem, zaposlitvenem kot tudi socialnem področju. Kljub temu izvajanje programa vseskozi visi na nitki, saj je podvržen projektnemu načinu financiranja iz sredstev Evropskega socialnega sklada.

Finančnih vrzeli, ki nastanejo med dvema finančnima perspektivama, izvajalske organizacije ne morejo premostiti same, zato so primorane opustiti izvajanje programa. Ob izgubi izobraženega, kvalitetnega in dragocenega kadra in težki ponovni vzpostavitvi programa nazaj v delujoče stanje, pa opustitev izvajanja programa ter čakanje na ponovno vzpostavitev programa, pusti na mladih nepopravljive ali težko popravljive posledice, ki se izražajo v poslabšanju njihovega socialno-ekonomskega položaja, duševnega zdravja, pa tudi v dodatnih ranljivostih (prekarnost, siva ekonomija).

V obdobju 2015–2016 je prvič prišlo do osemmesečne prekinitve, kar je močno škodovalo programu, mladim in mentorjem:

- Najbolj ranljivi mladi so ostali brez podpore, ki bi jo nujno potrebovali. Prekinili so z izobraževanjem, izgubili varen prostor, ponovno izpadli iz sistema in družbe ter dolgoročno postali tudi finančno breme državi.
- Izvajalske organizacije so morale usposobljene mentorje, ki so delali na PUM-O, prerazporediti na drugo delovno mesto ali jih odpustiti. Mentorji PUM-O so posebej usposobljeni strokovnjaki s pridobljeno licenco za delo z ranljivo ciljno skupino. Temeljno usposabljanje in izpopolnjevanje izvaja Andragoški center Slovenije (ACS), ki je program tudi razvil. Delo je izjemno zahtevno, kakovost pa v največji meri povezana z izkušnostjo, ki jo prinaša praksa. S tem, ko je zaposlitev mentorjev vezana na projekt in se jim skladno s tem podaljšujejo pogodbe, je vprašljiva njihova zaposlitev in delo. Kompetentne osebe, ki so se usposobile in pridobile dragocene izkušnje za delo z zahtevno ciljno skupino mladih, odhajajo iz izvajalskih organizacij na bolj stabilna delovna mesta in so pri tem največkrat uspešni. Študija ACS je pokazala, da je fluktuacija mentorjev v programu PUM-O med najvišjimi na področju izobraževanja odraslih. Po prekinitvi programa so izvajalske organizacije primorane vsakič znova vzpostaviti mentorsko skupino, pridobiti skupino mladih, Andragoški center Slovenije pa usposabljati nove mentorje. Kakovost izvedbe programa z neizkušenimi mentorji je neprimerljiva. Poleg tega so finančne posledice zelo velike in v največji meri finančno breme tako pade na izvajalsko organizacijo.
- Vzpostavljena mreža z lokalnimi in nacionalnimi organizacijami ter institucijami, s katerimi sodelujejo, se poruši. Šole, centri za socialno delo, krizni centri, psihiatrične ustanove, stanovanjske skupine, nevladne organizacije, podporne institucije nimajo več možnosti napotovati udeležencev. Prekine se sodelovanje med strokovnimi delavci v teh organizacijah in izvajalskih organizacijah. Ponovni strokovni in osebni odnos, ki je pri tem delu zelo pomemben, je težko spet vzpostaviti. Enako je na ravni mreže mladih. Udeleženci programa PUM-O se med seboj povežejo, se podpirajo in pomagajo eden drugemu. Med vrstniki promovirajo program in pripeljejo nove udeležence. Ob prekinitvi se vse to ustavi. Posredno brez podpore ostanejo tudi starši udeležencev, ki nemalokrat ne vidijo več izhoda ob konfliktih s svojimi mladostniki. Raziskave kažejo, da so mladi brez podpore slabše zaposljivi, slabše socialno vključeni in imajo več družinskih težav tudi v odraslem življenju.

Program PUM-O se izvaja v dvanajstih krajih po vsej Sloveniji: Ljubljana, Maribor, Slovenj Gradec, Velenje, Murska Sobota, Celje, Zagorje ob Savi, Radovljica, Škofja Loka, Postojna, Ajdovščina in Koper, pri čemer je pomemben dejavnik za izbor izvajalcev na nekem območju prav koncentracija mladih, ki potrebujejo tovrstno pomoč.

Konec aprila 2023 se izteče pogodba oz. financiranje programa PUM-O vsem dvanajstim izvajalskim organizacijam, financiranje v okviru nove finančne perspektive pa je predvideno šele s septembrom 2023. Čeprav so izvajalske organizacije na sestanku 2. 12. 2022 na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti dobile zagotovilo, da bo financiranje med staro in novo finančno perspektivo (iz sredstev Evropskega socialnega sklada) potekalo iz integralnega proračuna, pa odločevalci od navedenega sestanka niso dali nobenega drugega zagotovila o nemotenem financiranju programa PUM-O v času med prejšnjo in novo finančno perspektivo. Poleg tega še zmeraj ni razpisa Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje.

V primeru prekinitve financiranja med obema finančnima perspektivama bodo izvajalske organizacije primorane opustiti izvajanje programa PUM-O. Vsaka izvajalska organizacija ima za izvajanje tega programa zaposlene tri mentorje in v povprečju vključenih 20 udeležencev. V primeru prekinitve financiranja to čez noč pomeni izgubo 36 zaposlenih in preko 200 mladih iz ranljive ciljne skupine, ki nujno potrebujejo podporo.

Na podlagi navedenega se poziva, da Vlada zagotovi potrebna sredstva za nemoteno in neprekinjeno izvajanje programa PUM-O. Predlaga se, da država program PUM-O po več kot dvajsetih letih uspešnega izvajanja uvrsti v državni proračun kot javnoveljavni program. Če to ni možno, pa zagotovi sredstva iz državnega proračuna vsaj za čas prehajanja iz ene v drugo finančno perspektivo. V zvezi s tem se je sicer treba zavedati, da tudi v tem primeru obstaja tveganje za prenehanje programa PUM-O, saj je namembnost evropskih sredstev najtesneje povezana tudi s širšimi cilji Evropske unije. Če evropska politika usmeri pozornost na druga področja, programi kot je PUM-O ne bi imeli več zadostne podpore.

Z nemotenim financiranjem programa PUM-O bi zagotovili, da mladi, ki se, dokazano v nižjih letih, soočajo z vedno večjimi stiskami, še naprej dobijo potrebno podporo in pomoč ter preprečili, da zaidejo v še hujše težave. Izključenost in izolacija, še posebej pri mladih, izjemno vplivata na duševno zdravje.

Državni svetnik
Bojan Borovnik, l.r.